

Tulevaisuuden työvoimatarpeet

Heidi Lauttamäki

Johdanto

Tulevaisuuden työvoimatarpeiden ennustamiseen liittyy usein epävarmuuksia. Ennusteet tehdään kyseisen ajankohdan parhaalla saatavalla tiedolla ja sillä ajanhetkellä tehdyillä oletuksilla. Viime vuosina on tapahtunut useita kansantalouteen ja työllisyyteen vaikuttavia shokkeja, kuten koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Tämänkaltaisia tapahtumia ei luonnollisesti pystytä ennakoimaan, ja ne jättävät usein jälkensä talouteen ja työllisyyteen. Megatrendit ohjaavat omalla painollaan työvoimatarpeita tulevaisuudessa, vaikkakin niiden vahvuus ja vaikuttavuus ovat vaikeita ennustaa.

Tässä selvityksessä analysoidaan kirjallisuuskatsauksen muodossa teemoja, jotka linkittyvät tulevaisuuden työvoimatarpeisiin, erityisesti kaupan toimialalla.

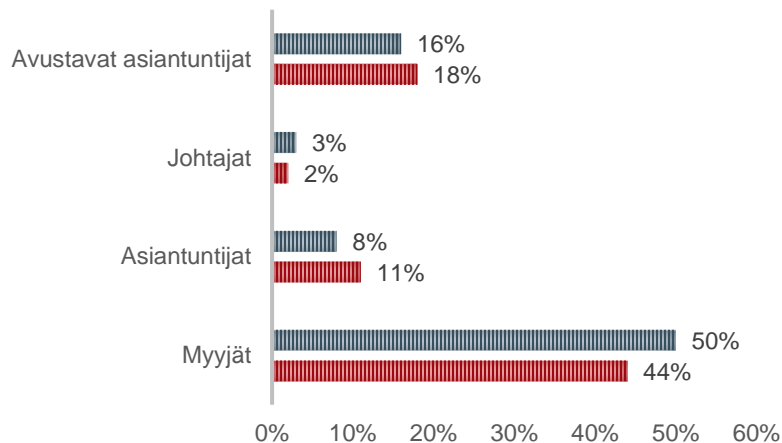
Kaupan alan yritysten työllisyysnäkymät

Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (CEDEFOP) on kartoittanut tulevaisuuden työnäkymiä uusien ja menetettyjen työpaikkojen indikaattorilla. Se on mallintanut työvoiman kysyntää jaolla uusien sekä korvattavien työllisten tarpeella, eli tilanteessa, jossa työntekijä poistuu alalta tai eläköityy. CEDEFOP:n mukaan suurimmat työvoimatarpeet Suomessa kohdistuvat erityisasiantuntija- ja asiantuntijatehtäviin, erityisesti tutkijoiden, insinöörien, lainopillisten alojen ja sosiaalialan asiantuntijatyöhön.

Vähittäiskaupan ja tukkukaupan työllisten ammattirakenteen kehitys Suomessa ja Ruotsissa, 2016 ja 2021

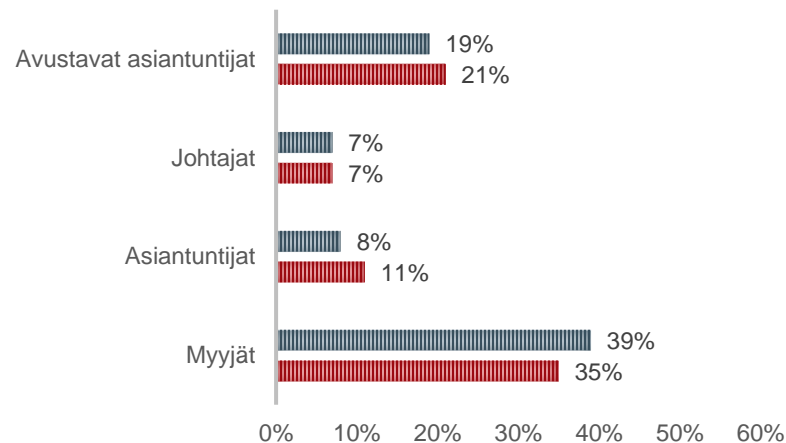
SUOMI

■ 2016 ■ 2021

RUOTSI

■ 2016 ■ 2021

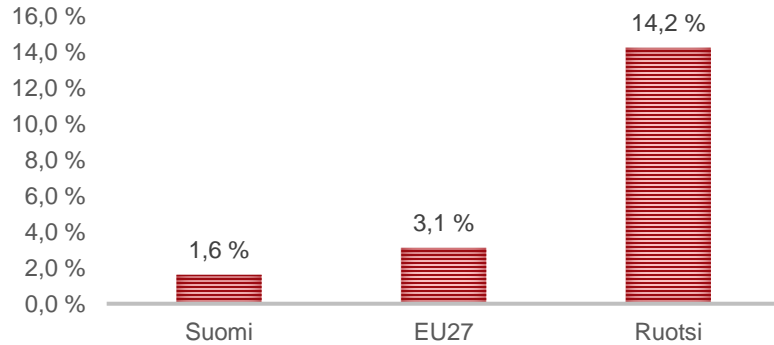

Samansuuntainen trendi kaupassa Suomessa ja Ruotsissa

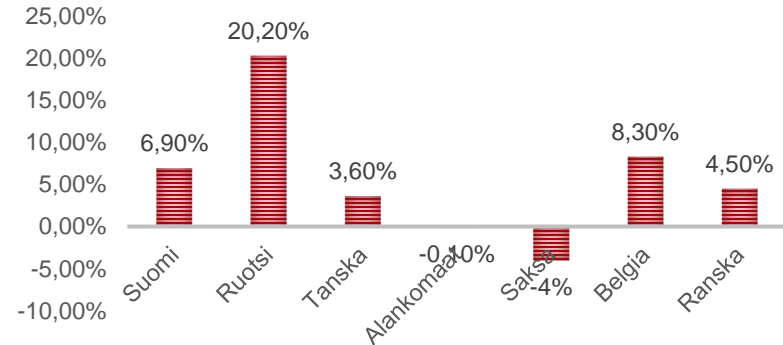
Kaupan alan työllisyystrendit Suomessa ja Ruotsissa ovat useimmissa ammattiryhmissä hyvin samankaltaisia. Vuodesta 2016 vuoteen 2021 molemmissa maissa avustavien asiantuntijoiden sekä asiantuntijoiden osuus kaupan työllisistä kasvoi. Asiantuntijoiden osuus kaupan työllisistä molemmissa maissa oli identtinen vuonna 2016 (8 %) ja vuonna 2021 (11 %). Myyjien osuus on laskenut sekä Suomessa että Ruotsissa vuosina 2016–2021: Suomessa osuus väheni 50 prosentista 44 prosenttiin ja Ruotsissa 39 prosentista 35 prosenttiin. Ruotsissa myyjien osuus on myös selvästi pienempi kuin Suomessa.

Kaupan ala kasvaa hillitysti Suomessa vuoteen 2035 saakka. Ruotsissa kaikki alat, myös kauppa, kasvavat huomattavasti

KAUPAN ALAN
TYÖVOIMATARVE 2022-
2035 EU27, RUOTSI JA
SUOMI

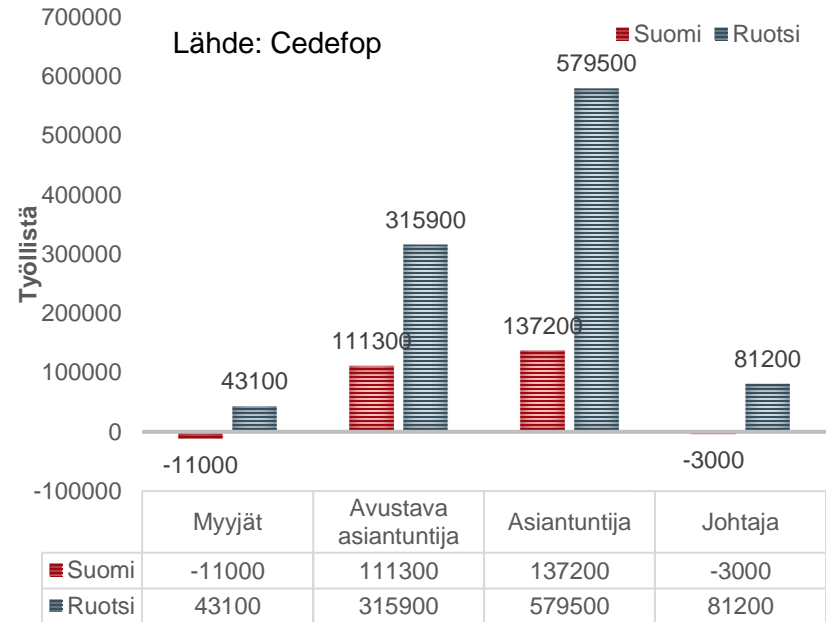
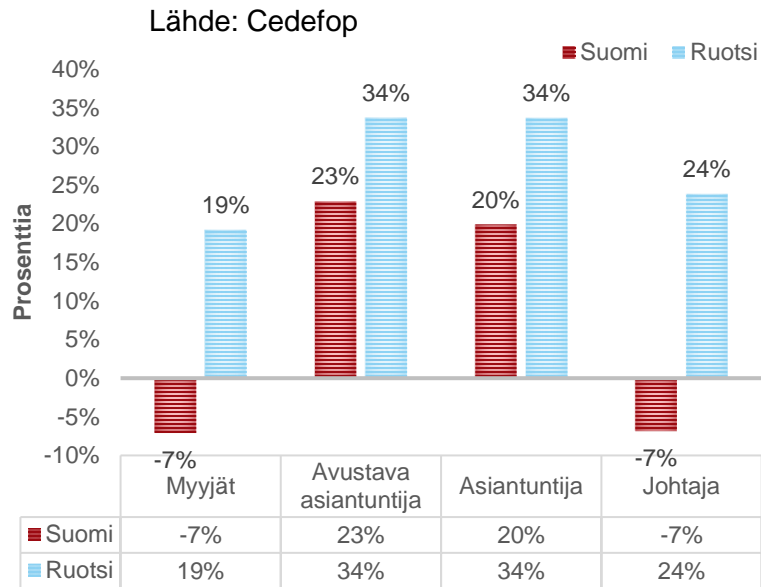
TYÖVOIMATARVE 2022-
2035 ERÄISSÄ EU-
MAISSA, KAIKKI
TOIMIALAT YHTEENSÄ

CEDEFOP:n mukaan Suomen ja Ruotsin tulevaisuuden työvoimatarpeissa on huomattavia eroja sekä kaikkia toimialoja yhteensä tarkasteltaessa että erityisesti kaupan alalla. Ruotsin työvoimatarpeet poikkeavat selvästi myös muiden EU-maiden tulevaisuuden tarpeista. CEDEFOP:n mukaan kaupan alan työvoima tulee kasvamaan Suomessa 1,6 % vuodesta 2022 vuoteen 2035. EU27-maiden keskiarvo työvoimakasvulle kaupan alalla on 3,1 %, ja Ruotsi erottuu joukosta 14,2 prosentilla. Ruotsin voimakkaasti kasvava työvoimatarve on poikkeus moneen muuhun EU-maahan verrattuna.

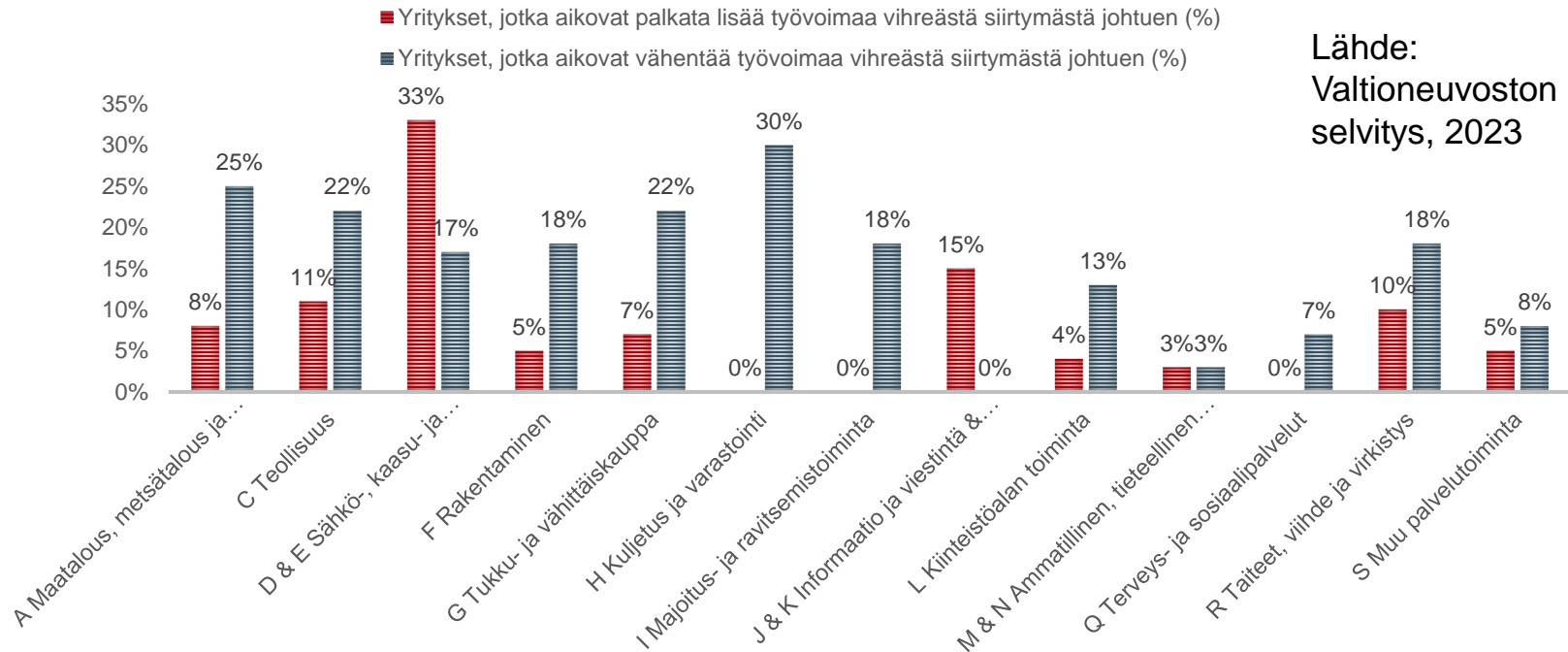
Kaikkia toimialoja tarkasteltaessa Suomen työvoimatarve vuosina 2022–2035 tulee olemaan 6,9 %. Tarve on lähes kaksinkertainen Tanskaan (3,6 %) verrattuna, mutta ainoastaan kolmannes Ruotsiin (20,2 %) verrattuna. CEDEFOP ennustaa työvoimatarpeen olevan negatiivinen mm. Saksassa (-4 %) ja Alankomaissa (-0,1 %) vuodesta 2022 vuoteen 2035.

Työllisten osuuden ja määrän ennakoitu muutos Suomessa ja Ruotsissa, kaikki toimialat, 2022-2035

VIHREÄN SIIRTYMÄN AIHEUTTAMAT TYÖVOIMATARPEET YRITYKSILLE SEURAAVAN 3 VUODEN AIKANA

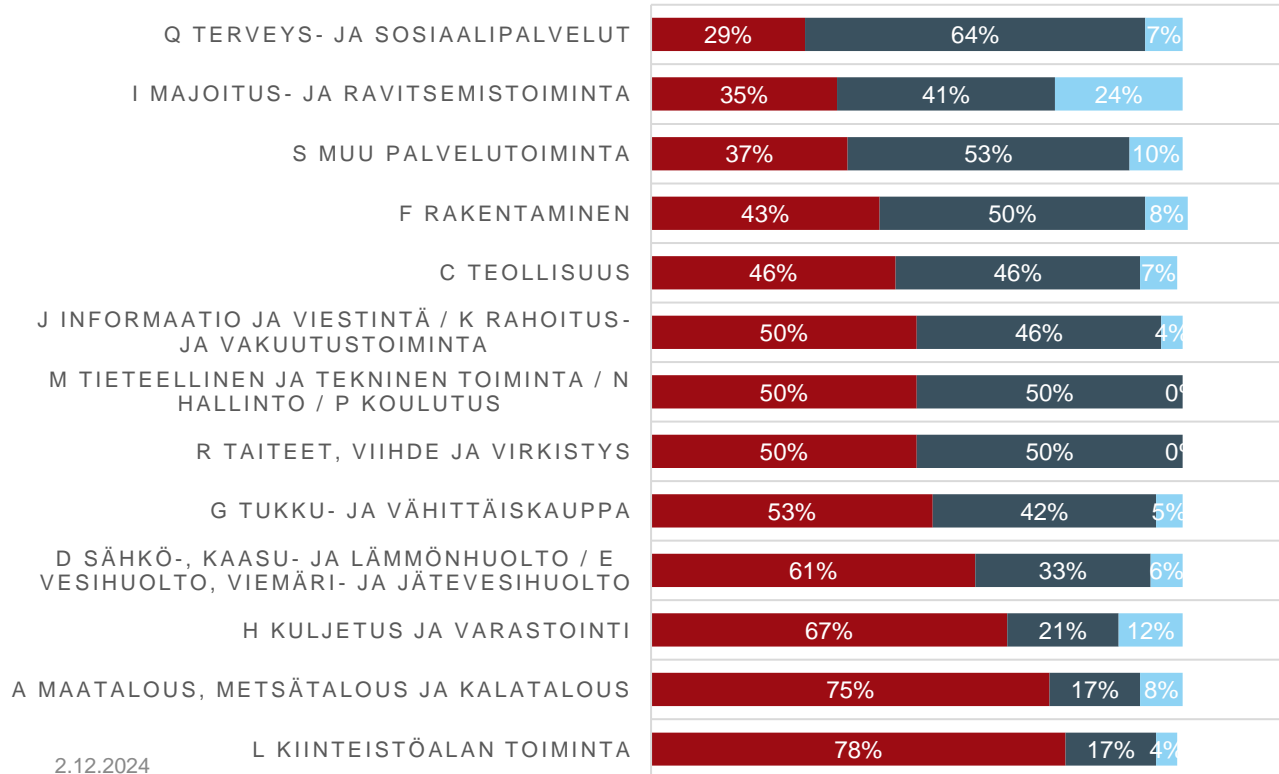

Lähde:
Valtioneuvoston
selvitys, 2023

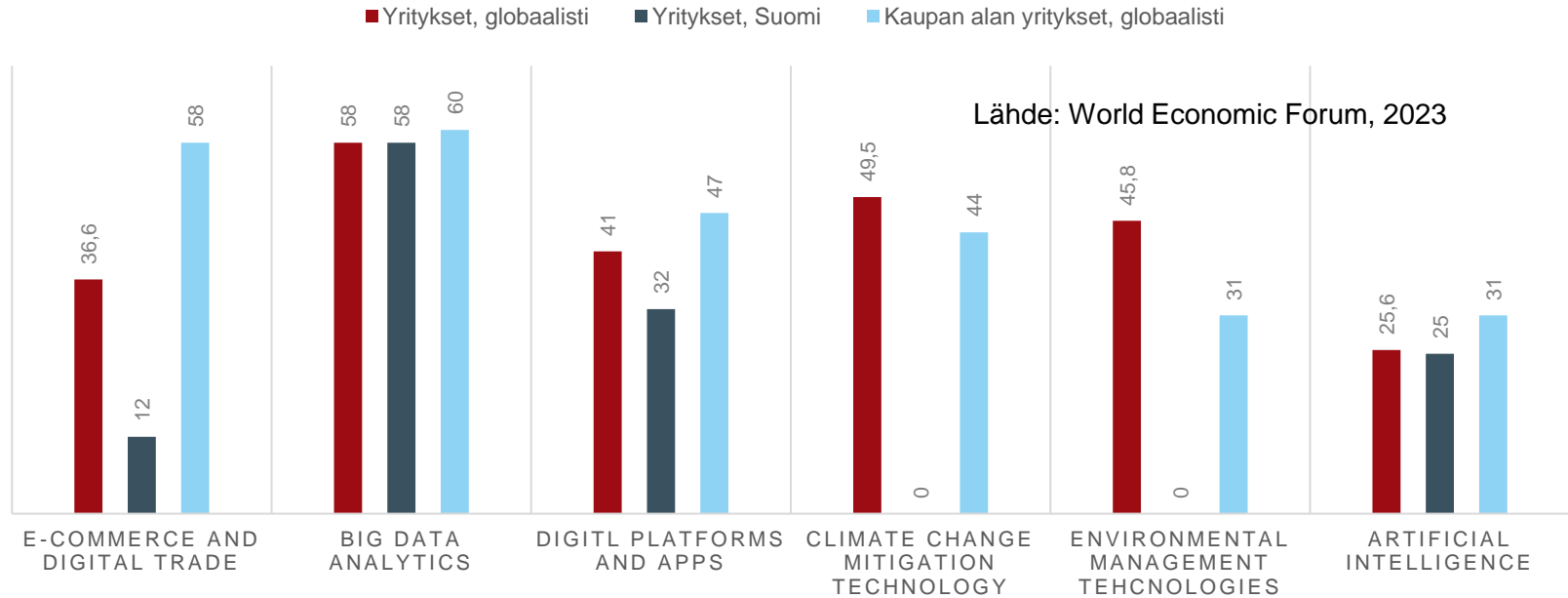
Vihreän siirtymän tärkeys toimialoittain

■ Kyllä (%) ■ Ei (%) ■ En osaa sanoa (%)

Lähde:
Valtioneuvoston
selvitys, 2023

Teknologioiden odotettu nettovaikutus työpaikkojen syntyyn ja korvautumiseen, prosenttia

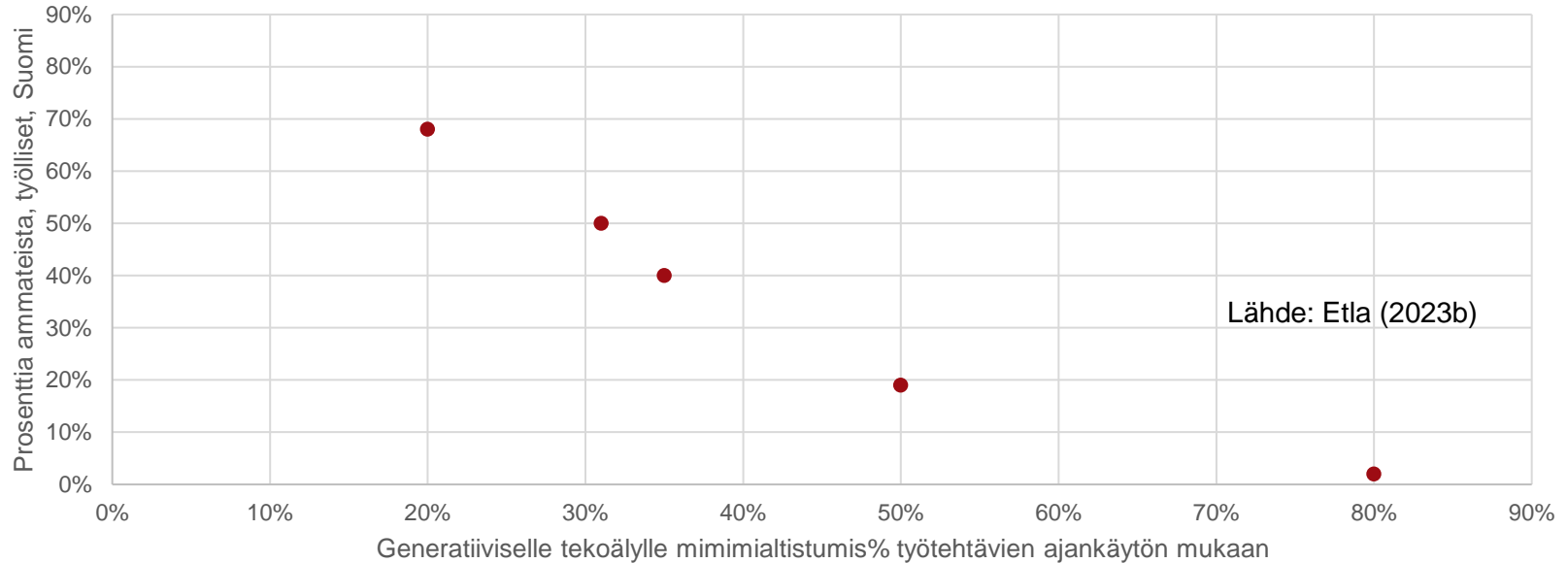
Eräiden makrotrendien oletettu nettovaikutus työpaikkojen luonnissa, 2023-2027

Investoinnit vihreän siirtymän fasilitointiin	52,20 %
ESG-standardeihin liittyvät laajennukset	51,40 %
Toimitusketjujen tuleminen entistä paikallisemmaksi	46,50 %
Ilmastonmuutoksen aiheuttamat investoinnit sopeuttamistoimintoihin	43,90 %
Kasvava uusien ja tulevien teknologioiden adoptaatio	37,80 %
Kuluttajat tulevat yhä äänekkäämmiksi ympäristöasioista	35,20 %
Digitaalisen saatavuuden laajentuminen	33,70 %
Kuluttajat ottavat enemmän kantaa sosiaalisiin kysymyksiin	28,80 %
Tiukempi hallituksen sääntely datan käytössä ja teknologiassa	16,90 %
Ikääntyvät väestöt kehittyneissä ja kehittyvissä talouksissa	16,90 %
Lisääntyneet geopoliittiset jakolinjat	1,60 %
COVID-pandemian jatkuvat vaikutukset	-0,90 %
Kuluttajien elinkustannusten nousu	-19,30 %
Toimitusketjujen häiriöt ja/tai tuotantokustannusten nousu yrityksellesi	-23,70 %
Hitaampi globaali talouskasvu	-44,40 %

Lähde: World
Economic Forum,
2023

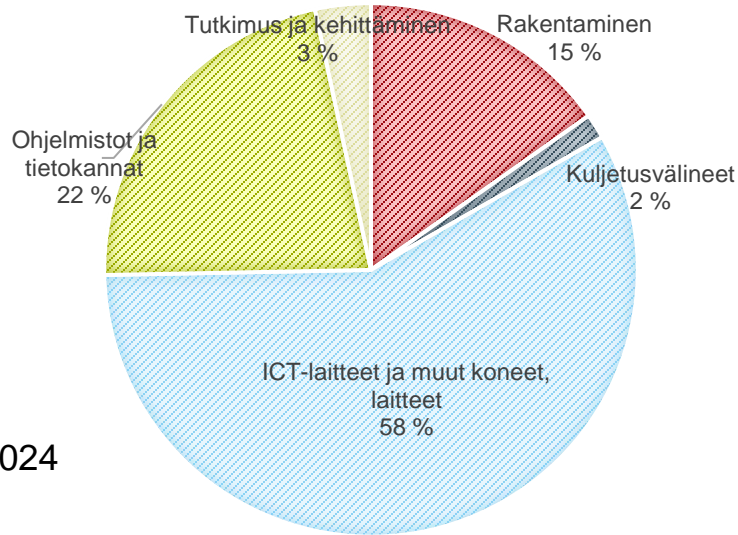
Puolet Suomen työllisistä käyttää 31 % aikaa työtehtäviin, jotka ovat altistuneet tekoälylle

Altistuminen generatiiviselle tekoälylle, työlliset, Suomi

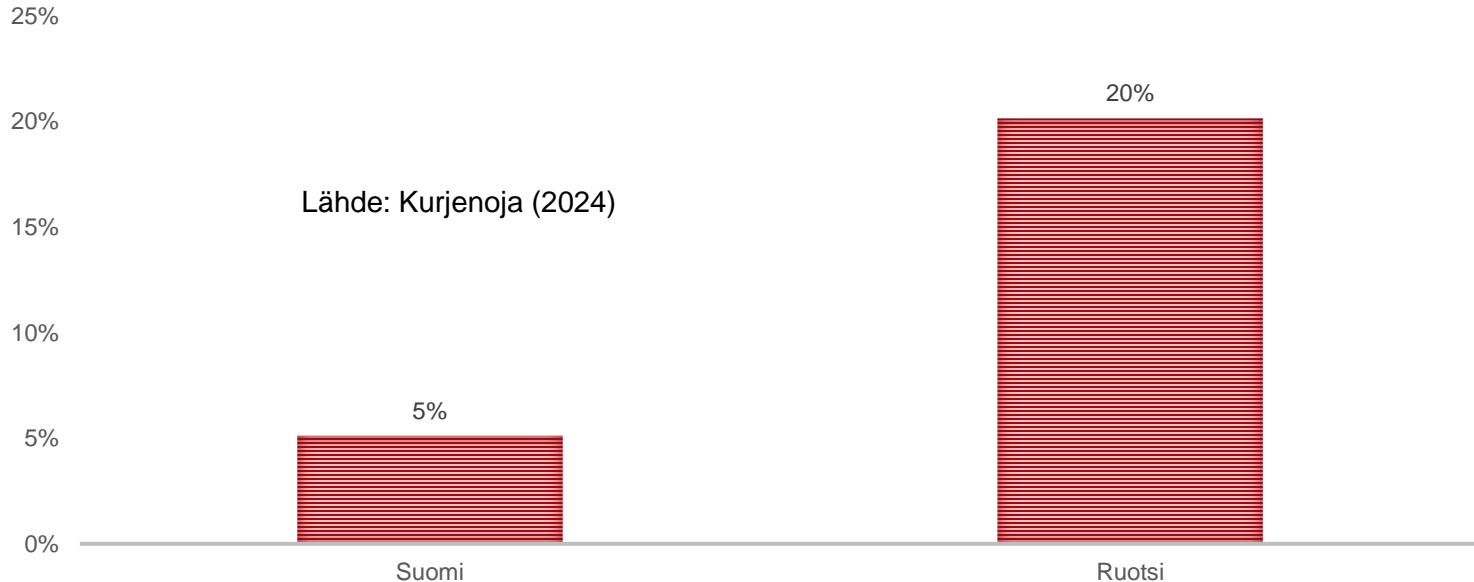
Investointien jakautuminen kaupan alalla, 2023, ennakkotiedot

■ Rakentaminen ■ Kuljetusvälineet ■ ICT-laitteet ja muut koneet, laitteet ■ Ohjelmistot ja tietokannat ■ Tutkimus ja kehittäminen

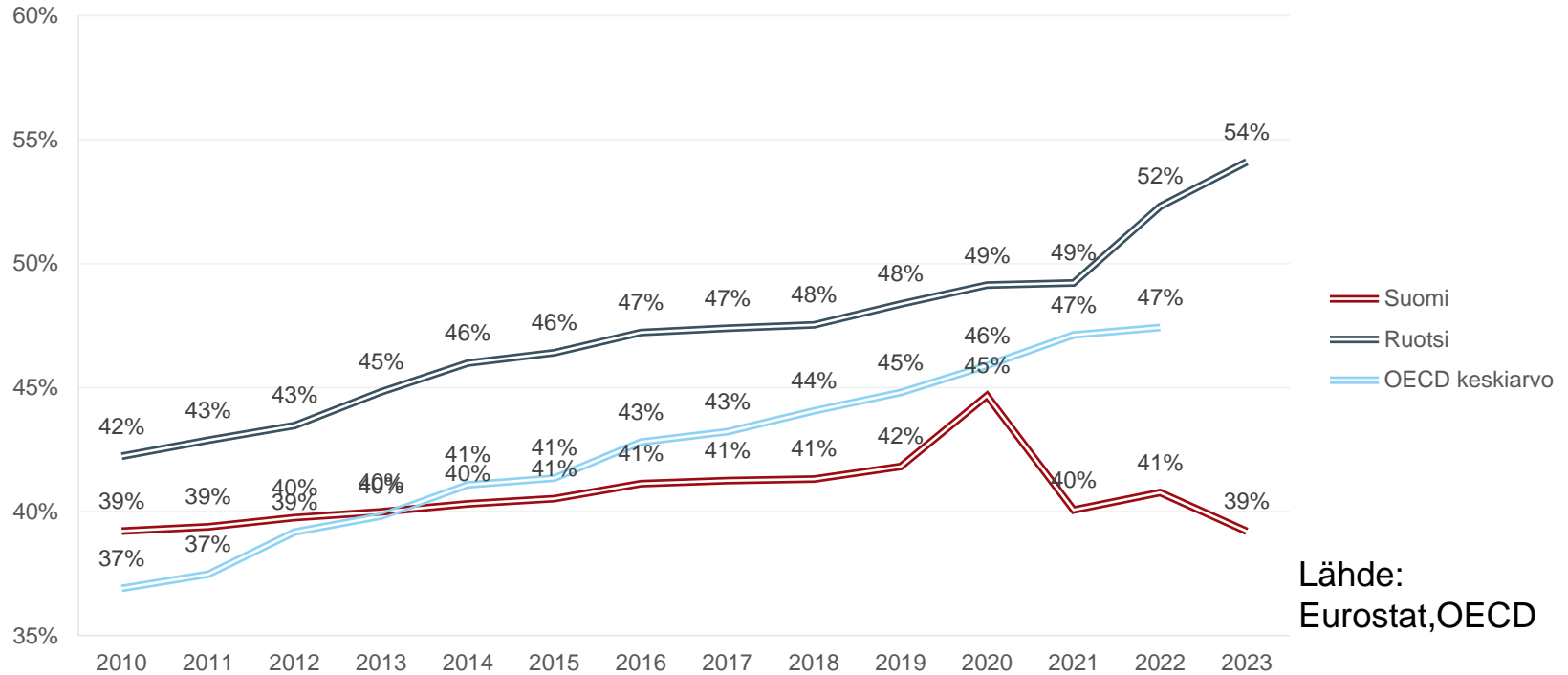

Lähde: Tilastokeskus, 2024

Työn tuottavuuden muutos Suomessa ja Ruotsissa 2010-2022

Korkeakoulutettujen osuus, 25-34-vuotiaat

Lähde:
Eurostat, OECD

Johtopäätökset

Megatrendit tulevat muokkaamaan työllisten tarvetta kaupan toimialalla. Digitalisaatio, vihreä siirtymä, generatiivinen tekoäly, globalisaatio, kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen tulevat jokainen osaltaan muokkaamaan työtehtäviä ja työllisten tarvetta tulevaisuudessa. Eri megatrendien vaikutukset sekä niiden laatu ja laajuus tunnistetaan vasta jälkikäteen, ja siihen asti kaikki saatavilla oleva tieto on luonteeltaan ennakoivaa.

Kaupan toimialalla digitalisaatio ja sen eri muodot tulevat vaikuttamaan hyvin laajasti alan rakenteeseen sekä työvoiman määrään ja laatuun.

Digitalisaatio, vihreä siirtymä ja generatiivinen tekoäly muokkaavat nykyisiä työtehtäviä ja synnyttävät merkittäviä muutoksia. Vihreä siirtymä tukee toista megatrendiä, kaupungistumista, ja edellyttää monissa tapauksissa korkeakoulutettuja työntekijöitä. Tämä voi puolestaan lisätä työperäisen maahanmuuton määrää kysynnän kasvaessa, sillä kotimaan korkeakoulutettujen osuus laskee vuosi vuodelta, ja osaajapula on monille yrityksille este. STEM-taitojen (science, technology, engineering, mathematics) tarve kasvaa useassa ammatissa, ja osaajia on saatavilla Suomen ulkopuolelta, silloin kun kysyntä ja tarjonta eivät kotityömarkkinoilla kohtaa. Työperäistä maahanmuuttoa ja siihen liittyvää päätöksentekoa on erityisen tärkeää tukea, jotta Suomi voi parantaa tuottavuuskasvuun. Ulkomailta tuleva työvoimapotentiaali on valtavan tärkeä asia Suomelle, ja tämän tulisi näkyä maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikassa.

Johtopäätökset

Suomen tuottavuuskasvu on ollut hyvin hidasta koko 2010- ja 2020-luvun. Myös kaupan alalla tuottavuuskasvu on ollut hyvin hidasta, sillä kaupan tuottavuuden vuosimuutos on ollut keskimäärin noin 1 % vuosina 2010–2023. Kaupan alan tuottavuuskasvua hidastaa ainakin kolme tekijää, jotka tulisi korjata:

1. Investointiaste on liian alhainen, T&K-panostuksien liian matala osuus investoinneista ja innovaatiotoiminnan vähyys
2. osaajapula ja korkeakoulutettujen vähenevä osuus
3. digitalisaatiota ei ole laaja-alaisesti hyödynnetty mm. automatisaation ja generatiivisen tekoälyn osalta

Kuten myös OECD huomauttaa, Suomessa kaupan alan T&K-panostusten osuus on alhaisempi kuin OECD-maiden keskiarvo. T&K-panostuksia tulisi lisätä erityisesti innovatiivisiin yrityksiin ja PK-yrityksiin. Vallalla oleviin T&K-tukirakenteisiin ja -uudistuksiin tulisi tehdä muutoksia niin, että kaupan alan yritykset pääsevät T&K-tukien piiriin. Tämä olisi keino nostaa tuottavuuskasvua, mikä puolestaan lisäisi työllisten kysyntää.